

Ege Üniversitesi Hastanesinde Yeni Bir Kavram: Hastane Etik Kurulu

A NEW CONCEPT AT EGE UNIVERSITY HOSPITAL:
HOSPITAL ETHICS COMMITTEE

Çağatay ÜSTÜN*

* Yrd.Doç.Dr., Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi AD, İZMİR

Özet

Hastane Etik Kurulları çok önemli bir kavram olup, Amerika Birleşik Devletleri ve bir çok Avrupa ülkesinin sağlık sistemi içinde yer almaktadır. Ege Üniversitesi Hastanesine ait olan bu tek model 1999 yılında kurularak çalışmasına başladı. Buradaki çalışmada bu kurulun yönergesini tüm hekimlere sunuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Ege Üniversitesi Hastanesi,
Hastane Etik Kurulu

T Klin Tıp Etiği 1999, 7:78-83

Hastane Etik Kurulları, giderek teknolojinin etkisini daha yoğun olarak hissettirdiği tıbbın içerisinde yer almaya başlamış önemli kavramlardan bir tanesidir. Popülaritesi artan bir oranda devam eden bu kavramın işlevselliği de göz önünde bulundurulduğunda ne denli gerekli olduğunu kavrayabilmek daha kolay olacaktır.

Hastane Etik Kurulu, esasında etik kurul genel başlığıyla incelenen yapılanmanın yerel etik kurul şeklinde bilinen ve üniversite ile diğer bazı uygulama-araştırma hastaneleri düzeyindeki alt grubunu oluşturan çeşididir. Son 30 yıl içinde başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Avrupa ülkelerinde hastane etik kurul bağlamında büyük gelişmeler yaşanmıştır. Daha doğrusunu ifade etmek gerekirse, etik kurullar tıbbın etik ile bağlantılı olan

Yazışma Adresi: Dr.Çağatay ÜSTÜN
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi
Deontoloji ve Tıp Tarihi AD
Bornova, İZMİR

Summary

Hospital Ethic Committees are very important concepts and they take part in USA and many Europe Countries' health system. This unique model which belongs to Ege University Hospital, established in 1999 and started to work. In this study, we present this committee's instruction to whole of physicians.

Key Words: Ege University Hospital,
Hospital Ethics Committee

T Klin J Med Ethics 1999, 7:78-83

klınksel çıkmazlarına çözüm üretmek için ortaya çıkmıştır (1,2).

Buradaki inceleme konumuz Hastane Etik Kurulu olduğuna göre öncelikle bir tanımlamadan yola çıkmamız gerekmektedir. İçerdiği anlamlar ve kapsadığı konular açısından bu tanım bilimsel anlamda şöyle yapılabilir: Hastane içindeki değişik birimlerin temsilcilerinden oluşan, sorunlu, çelişen durumların çözümünde yardımcı olma, eğitim kaynağı olma, iletişim kopukluklarını giderme, gerçekleri ve tıp konularındaki yanlış anlaşılımları araştırma, eldeki maddi imkanların kimlere ve hangi öncelikler içinde kullanılacağına karar verme durumlarında yol gösteren ve önerilerde bulunan kurullardır. (3-4) Bu geniş tanımlamadan da anlaşılacağı üzere; Hastane Etik Kurulu ortaya çıkan bir problemin etik yönden incelenerek buna göre izlenecek yöntemin belirlenmesini, iletişim kopukluklarını giderebilmek için etik yaklaşımları geliştirici eğitim programlarının oluşturulmasını sağlamak durumundadır.

Guadagnino'ya göre hekimlerin karşılaşılabilecekleri etik sorunların %90-95'ini kendi düşünce sistemleri ve ön sezkiye dayalı etik yaklaşımlarıyla

çözebilmeleri mümkündür. Bunlardan %5-10'u önemli ve özellik arz eden etik problemlerdir ve böyle bir durumda biraz daha profesyonel yaklaşımlara ihtiyaç vardır. İşte, Hastane Etik Kurulu böyle bir zamanda devreye girerek çözüme yardımcı olur (5).

Hastane Etik Kurulu'nun işlevsel fonksiyonlarını rahatlıkla sürdürebilmesi için buna uygun üyelerden oluşması gerekmektedir. Genel çerçevesiyle konunun önemle ele alındığı yer olan Amerika Birleşik Devletlerindeki birçok modelde bu üyeler şöyle tasnif edilmektedir:

1. Tıp deontolojisi (etiği) uzmanı bir üye
2. Klinisyen hekim bir üye
3. Cerrahi alandan hekim bir üye
4. Hukuk konularında uzman bir üye
5. Psikiyatri uzmanı (gerekliyorsa)
6. Hemşirelik alanından bir üye

7. Gerektiği zaman fikrine başvurulmak üzere çağınlan ve kurulda kalıcı olmayan üyeler (Hasta yakını, hastanın yasal savunucusu, din görevlisi, sosyal hizmet uzmanı) (6-8)

Burada verdiğimiz üyelerin kurul içerisinde yer aklıkları sayı, buldukları hastanelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin Alberta Üniversitesi Hastanesindeki (USA) Hastane Etik Kurulu 15 üyeden oluşmaktadır. Bunlardan 3-5 tanesi hekim, 3-5 tanesi hemşire, diğerleri ise hukukçu, sosyal hizmet uzmanıdır. (9) Ancak ülkemizdeki şartlar ve konunun gündemdeki yerinin henüz çok yeni oluşu da göz önüne alındığında, bu sayının pek fazla tutulmaması gerektiği kanısındayım. Zaten Ege Üniversitesi Hastanesi Hastane Etik Kurulunun yapılanmasında da bu konu dikkate alınmış ve işlevselliğin daha rahat sağlanabilmesi açısından üye sayısı 5 olarak belirlenmiştir.

Üyeler nitelikleri bazında değerlendirildiğinde; tıp deontolojisi (etiği) uzmanının yer almaması durumunda kurulun meydana gelmesine imkan bulamayacağını tahmin etmek güç değildir. Olmazsa olmaz diyebileceğimiz böylesi bir durumda bu tür uzmanların sayılarının azlığı da göz önünde bulundurulduğunda sanki Hastane Etik Kurulu'nun oluşabilme şansı azmış gibi görülse de, buna özgü formüller de yok değildir. Özellikle

Amerika Birleşik Devletlerinde kurulan sistemde, Hastane Etik Kurulunu oluşturan hastaneler eğer tıp deontolojisi (etiği) uzmanına sahip değilse o zaman bölgedeki diğer hastanelerde mevcut olan bir tıp deontolojisi (etiği) uzmanını misafir üye şeklinde kabul edip Hastane Etik Kurulu toplantılarına davet etmektedirler. Yaptığım yazışmalardan anladığım kadarıyla bu yöntemde herhangi bir aksama gözlenmemektedir.

Hastane Etik Kurullarının ülkemizdeki gelişmesi ne yazık ki istenilen düzeyde sağlanamamıştır. Bunun aksine yerel etik kurullar kapsamında yer alan İlaç Araştırma Etik Kurullarının 29 Ocak 1993 tarih ve 21480 sayılı Resini Gazetede yayınlanan "İlaç Araştırmaları Yönetmeliği" uyarınca madde 11 ile 15'e kadarki maddeler çerçevesinde oluşturulması daha çabuk gerçekleşmiş, araştırma ve uygulama hastaneleri olarak önemli bir işlevi yerine getiren ülkemiz üniversite hastanelerinde bu kavramın giderek artan bir oranda yapılanmasına başlanmıştır (10). Aynı gelişmelerin Hastane Etik Kurullarında sağlanmasının en büyük nedeni; konunun özünün pek anlaşılmamış olması ve duyarsız kalınması, tıp etiğine ilişkin kavramların ülkemiz tıp sistemi içerisinde henüz daha yeni tanınmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bunlara rağmen Hastane Etik Kurullarının yapılanmasına ait fikri gelişme zemini oluşturulmuş durumdadır. Bu nedenle konu sadece kurumların yetkili organlarının harekete geçmesine kalmıştır denilebilir.

Yine Hastane Etik Kurullarının çalışmasına ilişkin yaklaşımlardan birisi de; sorumluluk alam gereği bu kurullardaki başkanlık görevinin tıp deontolojisi (etiği) uzmanlarınca yürütülmesinin mantıksal açıdan yararlı olacağına araştırmacılarca ortaya konmuş olmasıdır (11).

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığınca tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurularak, 22.03.1999 tarihli Fakülte Yönetim Kurulu kararınca bir Hastane Etik Kurulu oluşturulmuş ve üyelerinin seçimi yapılmıştır. Ülkemiz genelindeki diğer tıp fakültelerindeki İlaç Araştırma Etik Kurullarının varlığını göz önüne aldığımızda, işlevsel ve yapılanma açısından daha değişik bir alanı kapsayan Hastane Etik Kurulu'nun ilk örnek-

lerinden birisi olarak kabul edilen bu kurulun halen görev yapan kurucu üyeleri şunlardır:

" Prof.Dr. Ramazan AKŞİT / Başkan (Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı)

• Prof.Dr. Ata ERDENER / Başkan Yardımcısı (Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı)

• Prof.Dr. Bahri ÖZTÜRK / Üye (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

• Doç.Dr. Kaan KAVAKLI / Üye (Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Pediatrik Hematoloji Bilim Dalı)

• Yard.Doç.Dr. Çağatay ÜSTÜN / Raportör-Üye (Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı)

Ege Üniversitesi Hastanesi, Hastane Etik Kurulu göreve başlayışının ardından ilk toplantısını 16.04.1999 tarihinde yaparak görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemiş ve kendine özgü çalışma yönteminin şeklini ortaya koyacak bir yönergenin

başlanmıştır. Bu yönergenin Türkiye şartlarına ve Ege Üniversitesi Hastanesi işleyiş düzenine uygun bir nitelikte olması için tüm üyelerin ortak kararıyla yaklaşık iki yıldan beri uğraştığım taslak üzerinde çalışmalar yapılmış, bunun üzerindeki fikir alışverişleri, yenilikler ve değişiklikler neticesinde kurulumuz, iki ay gibi kısa bir sürede yönergesini tamamlayarak yetkili organlara sunmuştur. Kurula yapılacak başvuruların daha sağlıklı alınabilmesi yönünden bir "Başvuru formu" oluşturulmuş, 22.06.1999 tarihinde bununla ilgili karar ve örnek form Hastane Başkanlığına, gerekli birimlere ve tüm anabilim dallarına duyurusunun yapılmasını sağlamak amacıyla iletilmiştir (Şekil 1).

Bu yönergenin örnek taslağının hazırlanması sırasında internet üzerinden yaptığım araştırmalar sonucunda aşağıda sunduğum ülkemiz tıp sistemine uygun bir modele yakın özellikteki kurumların yönergelerinden ve Hastane Etik Kuruluna bakış açılarından faydalandım:

1. Alliance Community Hospital Ethics Committee

2. The Mac Lean Center for Clinical Medical Ethics

EGE ÜNİVERSİTESİ HASTANESİ
Hastane Etik Kurulu [HEK] Başvuru Formu

Tarih:...../...../1999

Adı Soyadı :
Adresi-Telefon :

Başvuru Nedeni (kısaca yazınız) :

Başvuru yapının imzası

Başvuruyu Alanın Adı Soyadı:
Başvuru Kabul Tarihi:

*Hastane Etik Kurulu [HEK] İrtibat Telefonu 0.232.343.43.43/3626

Şekil 1. Ege Üniversitesi Hastanesi Hastane Etik Kurulu Şikayet Başvuru Formu

3. Pitt County Michigan Hospital and Health Centers Ethics Committee

4. Case Western Reserve University, Center for Biomedical Ethics

Ege Üniversitesi Senatosunun 20.07.1999 tarih 10/16 numaralı kararı ile Ege Üniversitesi Hastanesi, Hastane Etik Kurulu yönergesi kabul edilmiştir. Bu alanda ülkemizde örnek teşkil eden bir çalışma olması sebebiyle bu yönergenin tam metnini burada sunmanın yararlı olacağı kanısındayım.

(Ege Üniversitesi Hastanesi, Hastane Etik Kurulu [HEK] Başkanlığının irtibat telefonu 0.232.3434343/3626)

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ HASTANESİ
HASTANE ETİK KURULU [HEK/ YÖNERGESİ
EGE ÜNİVERSİTESİ SENATOSUNUN 20.07.1999
TARİH 10/16 NUMARALI KARARI İLE KABUL
EDİLMİŞTİR./

BİRİNCİ BÖLÜM

*Amaç-Kapsam-Tanımlar-Kurulun Oluşumu-
Toplanma Şekli-Toplantı ve Karar Usulleri*

AMAÇ

Madde 1

Her türlü sağlık hizmetinin yürütülmesindeki olumsuzluklara veya olası etik sorunlara, hastane çalışanlarının karşılıklı hak ve sorumlulukları ile hasta hakları çerçevesindeki sorunlara çözüm üretmek amacı ile kurulmuş bulunan Ege Üniversitesi Hastanesi Hastane Etik Kurulu [HEK], bu amacı gerçekleştirmek için çalışmalarını T.C. Anayasası, Sağlık Mevzuatıyla ilgili kanunlar, yönetmelikler, uluslararası hukuki metinler, kabul edilmiş diğer yasal mevzuat ile insan ve hasta hakları, vicdanî ve ahlakî değerler çerçevesinde yürütür.

KAPSAM

Madde 2

Bu yönerge Ege Üniversitesi Hastanesinde sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde görev alan her akademik ve idari birimi ve çalışanlarını ve üretilen hizmetten faydalanma hakkına sahip olan bütün fertleri kapsar.

TANIMLAR

Madde 3

Ege Üniversitesi Hastanesi Hastane Etik Kurulu [HEK], her türlü rutin sağlık hizmetinin yürütülmesinde karşılaşılan etik sorunlara çözüm üreten, bu hizmetin en üst düzeyde yürütülmesi için öneriler geliştiren, uluslararası standartlara uygun ilkeler koyan, bu kurallara uyulup uyulmadığını inceleyen, izleyen ve etik kuralların tüm hastane çalışanları ve hizmetten yararlananlar tarafından benimsenmesi için çaba harcayan, bunun için eğitim/öğretim programları önerileri hazırlayan, gerektiğinde uygulayan ve karar verebilen bir kuruldur.

Madde 4

Kurum: Ege Üniversitesi Hastanesi

Hastane Çalışanları; Ege Üniversitesi Hastanesinde görev yapan:

- Öğretim elemanı (Öğretim üyesi, uzman, araştırma görevlisi)
- Yardımcı sağlık çalışanları (Hemşire, sağlık teknisyeni, hasta bakıcı)

- İdari ve teknik hizmetler çalışanları
- Sağlık hizmetindeki tüm sözleşmeli çalışanlar

KURULUN OLUŞUMU

Madde 5

Hastane Etik Kurulu, Cerrahi Tıp Bilimlerinden bir üye, Dahili Tıp Bilimlerinden bir üye, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan bir üye, Tıp Deontolojisi uzmanı bir üye, Hukuk Fakültesi mezunu ve tıp hukukuna vâkıf bir üye olmak üzere 5 asil üyeden oluşmaktadır.

Madde 6

Hastane Etik Kurulu üyeleri Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanının belirlediği adaylar arasından Yönetim Kurulunca üç yıl için seçilir.

Mazeretsiz birbiri arkası üç toplantıya gelmeyen ya da zorunlu olarak dört toplantıya gelemeyen veya gele-meyeceği önceden belli olan üyenin yerine yenisi seçilir.

Madde 7

Hastane Etik Kurulu, kendi arasından bir Başkan, bir Başkan Yardımcısı ve bir Raportör seçer.

TOPLANMA ŞEKLİ

Madde 8

Hastane Etik Kurulu, ayda en az bir kez kendiliğinden veya gereksinim durumunda başkanın çağrısıyla belirlenen yer ve saatte toplanır.

TOPLANTI VE KARAR USULLERİ

Madde 9

Hastane Etik Kurulu, en az üç üyenin katılımıyla toplanır. Oylamalar açık oyla yapılır. Kararlar oy çokluğuyla alınır, çekimser kalinamaz. Eşitlik halinde başkanın görüşü uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Hastane Etik Kuruluna Başvuru Koşulları

HASTANE ETİK KURULUNA BAŞVURU KOŞULLARI

Madde 10

Hastane Etik Kuruluna yapılacak başvurular yazılı dilekçe veya hazırlanmış form doldurularak yapılabilir. Diğer mercilere yapılan başvurular geciktirilmeksizin Hastane Etik Kurul başkanlığına iletilir. Olayın vukuundan itibaren bir ay içinde iletilmeyen başvurular dikkate alınmaz.

Madde 11

Hastane Etik Kurulu, herhangi bir **başvuru olmasa bile kendiliğinden gerekli gördüğü veya tanık olduğu** bir olay **hakkında inceleme** yapabilir.

Madde 12

Hastane Etik Kuruluna başvuru şartları gerçekleştiği takdirde şikayet işleme konularak toplantının **gündem** maddeleri arasına alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM*Hastane Etik Kurulunun Görev ve Yetkileri***HASTANE ETİK KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ****Madde 13**

Hastane Etik Kurulu, aşağıdaki sorunları insanî, ahlakî ve vicdanî yönden inceler.

- Tıp öğrencilerinin hastane personeli ile hasta ve hasta yakınları ile ilgili sorunları
- Hasta haklarına ilişkin sorunlar
- Anabiiim dallarının uzmanlık alanlarının tıp pratiğindeki uygulama alanlarında yaşanan sorunlar
- Hastane içinde hizmet veren tıbbi birimler arasındaki anlaşmazlıklar
- Her kim tarafından olursa olsun, kurumun itibarını zedeleyen **durumlar**
- Hastane personelinin kendi aralarında ve hasta/hasta yakınlarıyla olan iletişimde tıp etiğine aykırılık gösteren davranışlar
- Hastanede hastalara sağlanan tıbbi olanakların eşit ve düzenli dağılımı, kullanımına ilişkin sorunlar
- Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca **gerekli görülen** durumlarda danışmanlık görevi
- Prognozu ağır hastaların tedaviyi reddetmesi veya yarıda kesmesine ilişkin sorunlar
- Reanimasyon bölümlerinde **yaşam** desteğinin sonlandırılmasına ilişkin olarak yaşanan problemler
- Tıbbi ekip tarafından hastaya yapılan kötü ve yanlış uygulamalar [Malpraktis olguları]

Madde 14

Hastane Etik Kurulu, **hastane** içindeki eksikliğini **gördüğü tıp** etiği ile ilgili teorik ve pratik uygulama noksanlıklarını tespit ederek bunu gidermeye yönelik **Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabiiim Dalı** tarafından **yürütülen Tıp Etiği Bilgilendirme Programına** destek verir ve **hastane** tıp personelinin bu programlara devamının sağlanmasının takipçisi olur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM*Karar alma ve Kararların Niteliği - Soruşturma Usulleri - Yürürlük***KARAR ALMA VE KARARLARIN NİTELİĞİ****Madde 15**

Hastane Etik Kurulu, kendisine iletilen başvuru geniş bir açıdan ele alarak gerekli araştırmayı en kısa sürede yaparak bağımsız, tarafsız, yapıcı, yönlendirici, çözüm getirici tıp etiği ilkelerine saygılı ve tavsiye niteliğindeki kararlarını mümkün olan en kısa sürede gerekli yerlere yazılı olarak bildirir.

Her türlü soruşturma en üst düzeyde gizlilik içinde yürütülür.

Madde 16

Hastane Etik Kurulu, çalışmalarında bağımsız olup, görev ve yetkileri hakkındaki konuları ahlakî, insanî ve vicdanî kanaatine göre tıp etiğine uygun olup olmadığına karar verir.

Hastane Etik Kurul kararlarına itiraz edilemez.

SORUŞTURMA USULLERİ**Madde 17**

Hastane Etik Kurulu, araştırdığı veya soruşturduğu konuyla ilgili olarak her türlü yazılı evrakı, dosyayı isteyebilir, gerekiyorsa ilgili kişilerle konuşabilir, sözlü ya da yazılı savunmalarını alabilir.

Madde 18

Hastane Etik Kurulu, gündemine **gelen sorun** çözümüne yardımcı olacağına inanılan bir görüşün alınması için ilgili kurumlardan belirleyeceği bilirkişi ya da bilirkişilere başvurabilir.

Madde 19

Hastane **Etik Kurulu**, sonuca ulaşmayı **çabuklaştırmak** amacıyla kendi üyeleri arasından seçeceği bir üyeye özellik arz eden bir konuyu ya da başvuruyu araştırması, gerekli verileri toplaması görevini verebilir. Bu üye yapacağı çalışmayla ilgili **tüm** bilgileri ve izlenimlerini kurula **aynen** aktarır.

YÜRÜRLÜK**Madde 20**

Bu yönerge, Ege Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edilmekle yürürlüğe girer ve Ege Üniversitesi Rektörü tarafından yürütülür.

KAYNAKLAR

1. Terzioğlu A. Tıbbi Deontoloji ve Biyomedikal Etik'in Ana Hatları. İstanbul 1998; 105-106.
2. Freer J: Ethics Commlıee Function Core Cirriculum, [http://wings.bulTalo.edu/faculty/research/bioethics/index, htm!](http://wings.bulTalo.edu/faculty/research/bioethics/index.htm)
3. Örs Y, Karakaya El. Hastane Etik Kurulları ve Türkiye'deki Durum, Tıbbi Etik Yıllığı IV, Yayınlayan: Prof. Dr. Arslan Terzioğlu 1995; 25.
4. [http:// www.ccf. org/ ed/ bioethic/ bioeth.htm](http://www.ccf.org/~ed/bioethic/bioeth.htm)
5. Guadagnino C: The Role of Medical Ethics Committees, <http://www.physiciansnews.com/spotlightyi096wp.html>
6. Universty Hospitals Health System University Hospitals of Cleveland, AP&P II / Administrative Policy & Procedure Manual II, 1998
7. University of Connecticut, Improving Hospital Ethics Committees: Educating Across the Health Professions, <http://www.ed.gov/offices/OPE/FIPSE/Lessonsll/uconn.html>
8. <http://www.physiciansnews.com/spotlight/1096wp.html>
9. <http://www.ualberta.ca/~ethics/bb6-lfor.htm>
10. İyi Klinik Uygulamalar Kılavuzu, Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü, Ankara 1995
11. Erez S, Uludağ S, Etik Kurullar, Tıbbi Etik Yıllığı IV, İstanbul 1995; 22.